

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Kommunstyrelsens arbetsutskotts sammanträde 2023-08-23

Plats och tid: Storskär/Norrskär, kl. 10:10
Kallade: Ledamöter
Underrättade: Ersättare
Vid förhinder: Meddela ersättare och johanna.frunck@vaxholm.se.
Information: Ärendena har delats in i A- och B-ärenden. Detta innebär att de ärenden som är markerade med A inte kommer att föredras och att de ärenden som är markerade med B kommer att föredras under sammanträdet. Vid frågor om A-ärenden, kontakta gärna förvaltningen innan sammanträdet.

Ärende Beskrivning Föredragande

	Ärende Beskrivning	Föredragande
1	Justering och fastställande av föredragningslistan	Ordföranden
2 A	Återrapportering undersökning Ramboll - Kommuninvånarens upplevelse av förtroende, insyn och möjlighet till påverkan	Marie Wiklund
3 A	Utbildning totalförsvar och höjd beredskap	Marie Wiklund
4 A	Upphandling av telefoni i samarbete mellan Vaxholms stad, Värmdö kommun och Österåkers kommun	Marie Wiklund

Tina Runhem (M)
OrdförandeJohanna Frunck
Sekreterare

Kommunledningskontoret
Anne-Lie Vernersson Timm
Kvalitetscontroller

Återrapportering undersökning Ramboll - Kommuninvånarnas upplevelse av förtroende, insyn och möjlighet till påverkan i den lokala politiken

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

Informationen noteras till protokollet.

Ärendebeskrivning

Vaxholms stad deltar årligen i SCB medborgarundersökning och de senaste åren har undersökningen visat låga resultat i områden som rör förtroende, inflytande och insyn.

På kommunstyrelsens sammanträde 2022-03-24 (§54) gavs ett uppdrag till förvaltningen. "Förvaltningen får i uppdrag att se över hur vi kan fördjupa kunskapen om våra låga siffror när det gäller allmänhetens syn på politik, politiker, förtroende och inflytande och återkomma med ett förslag".

Uppdraget återrapporterades på KS 2022-11-24 där beslut togs att genomföra en fördjupad förståelse (utredning) av invånarnas svar från medborgarundersökningen genom datainsamling och intervjuer med nyckelpersoner i kommunen och invånare (§177).

I detta ärende återrapporteras undersökningen vilken är genomförd av företaget Ramboll.

Barnrättsperspektivet/Prövning av barnets bästa

Förslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser för barn.

Jämställdhetsperspektivet

Förslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser/effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

Handlingar i ärendet

Tjänsteutlåtande, Anne-Lie Vernersson Timm, 2023-06-30.

Undersökning Ramboll – Kommuninvånarnas upplevelse av förtroende, insyn och möjlighet till påverkan på den lokala politiken

Kopia på beslutet till:

För kännedom:

Anne-Lie Vernersson Timm, kvalitetscontroller, kommunledningskontoret
Koray Kahruman, ekonomichef, kommunledningskontoret

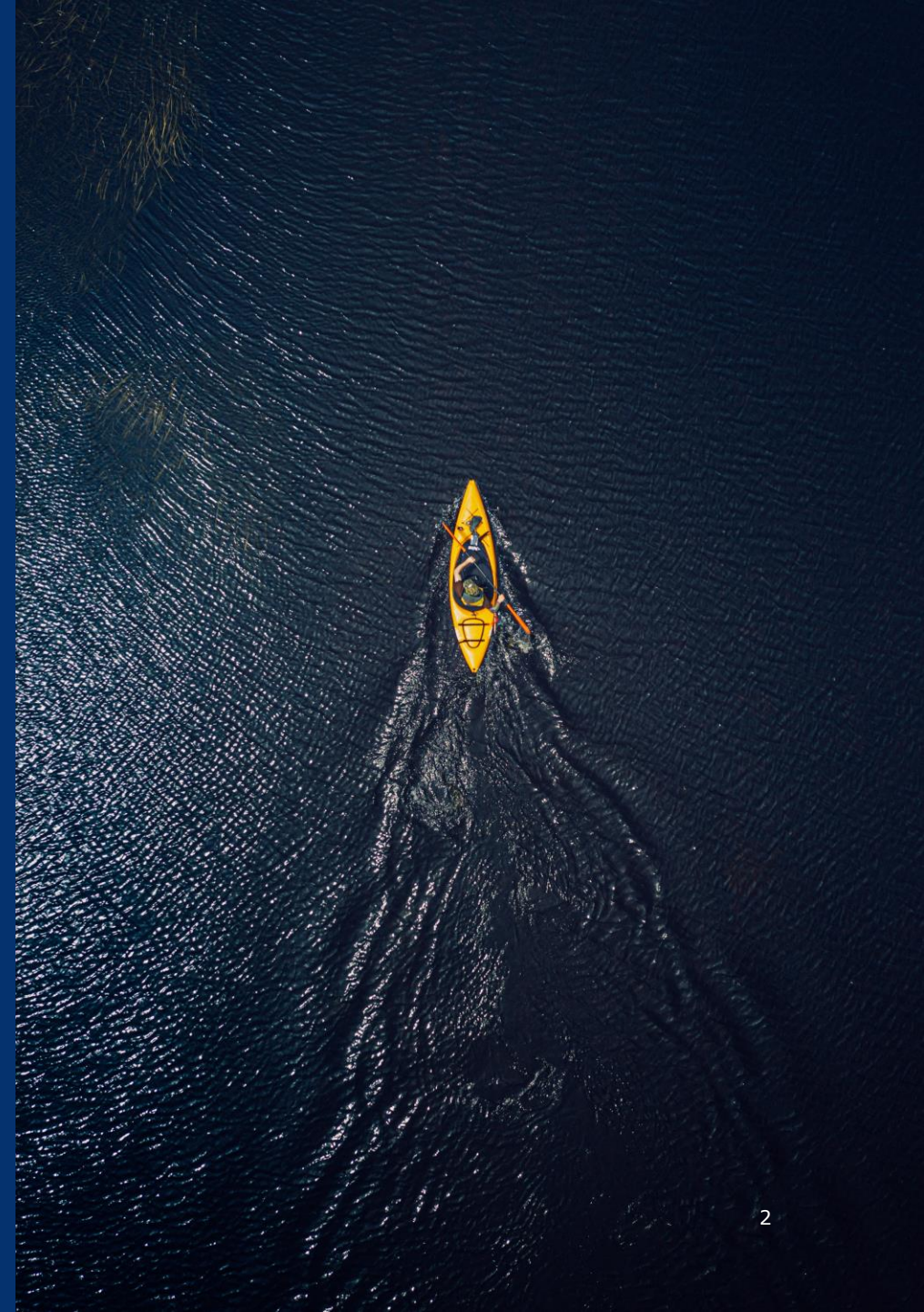

Undersökning

Kommuninvånarens upplevelse av
förtroende, insyn och möjlighet till
påverkan på den lokala politiken

Innehållsförteckning

1. Om undersökningen
2. Kommuninvånarens röster om förtroende, insyn och möjlighet till påverkan
3. Slutsatser och rekommendationer

1. Om undersökningen

I detta kapitel redogör vi för bakgrunden till och syftet med denna undersökning. Vi beskriver hur vi har gått tillväga för att genomföra undersökningen, samt vilka metodologiska aspekter som är viktiga att ha med sig i läsningen.

Om undersökningen och Rambolls uppdrag

Denna undersökning syftar till att fördjupa bilden av förtroende, insyn och påverkan

Syftet med denna undersökning är att fördjupa bilden av hur invånare i Vaxholms stad ser på frågor som rör förtroende för kommunens politiker samt möjlighet till insyn i och påverkan på kommunala beslutsprocesser. Undersökningen grundar sig i de medborgarundersökningar som har genomförts av Statistiska Centralbyrån (SCB) i Vaxholm.* Under de senaste åren har medborgarundersökningarna visat att kommunens invånare har lågt förtroende för kommunens politiker. De invånare som har besvarat enkäten upplever också låg grad av insyn, transparens och inflytande över kommunens beslut och verksamheter.

Genom denna undersökning vill Vaxholms stad få en bättre förståelse för vad som orsakar de låga siffrorna i medborgarundersökningen. Genom att kvalitativt studera och fördjupa bilden av invånares synpunkter och perspektiv ska undersökningen fungera som ett underlag för Vaxholms fortsatta arbete med de frågor som står i fokus.

Kommunen har genomfört en rad olika insatser för att bjuda in till deltagande

Ramboll har genomfört undersökningen under våren 2023. I dialog med kommunen har vi utformat frågeguider för fokusgrupper och intervjuer, genomfört dessa och sammanställt resultatet i denna rapport.

Vaxholm stad har ansvarat för att informera kommunens invånare om möjligheten att delta i undersökningen. Kommunen har använt flera metoder för att nå ut med informationen, däribland annonsering på kommunens hemsida och inlägg på sociala medier i tre separata omgångar. Kommunstyrelsens ordförande har även skrivit om undersökningen i sitt veckobrev som publiceras på Facebook. Kommunen har också tagit fram affischer med information, som har suttit på bland annat kommunens bibliotek, anslagstavlor och träffplatsen Kanonen. Kanonen har även spridit informationen via mail.

Vaxholms stad har också delat informationen med föräldrarädsrepresentanter inom förskola och skola. Detta särskilt för att nå ut till yngre delar av befolkningen, som generellt deltar i undersökningar och medborgardialoger i lägre utsträckning än äldre personer (omkring 60 år och uppåt).

* Vaxholm stad. 2022. SCB:s Medborgarundersökning

Undersökningen bygger på fokusgrupper och intervjuer med ett urval av invånare

26 personer anmälde intresse för att delta, men flera av dessa valde sedan att inte medverka i undersökningen. Ett fåtal tvingades avstå på grund av förhinder, medan andra valde att inte svara på den inbjudan som Ramboll skickade ut. Det har varit möjligt att välja att delta i en digital fokusgrupp via Teams, en fysisk fokusgrupp i Vaxholms stads kommunhus eller en enskild intervju via telefon eller Teams.

Totalt har 10 personer deltagit i intervju eller fokusgrupp i undersökningen. Av dessa har fem personer varit 65 år eller äldre, tre personer 50-64 år, samt två personer 30-49 år. Ingen av deltagarna har varit 29 år eller yngre.

Så här läser du rapporten

Den här rapporten redogör för undersökningens resultat. Rapporten ger en samlad bild av deltagarnas röster om frågor som rör förtroende, insyn och möjlighet till påverkan. I slutet av rapporten redogör vi för våra slutsatser utifrån datainsamlingen, samt rekommendationer för hur Vaxholms kommun och politiker kan arbeta vidare med frågorna. Vi återger några citat från intervjupersoner i gröna pratbubblor.

Det är viktigt att ha i åtanke att undersökningen bygger på ett fåtal invånares upplevelser och perspektiv. Resultaten som presenteras ska därför ses som ett stickprov på vad Vaxholms invånare tycker och tänker. Det är inte säkert att det som har framkommit här är generaliserbart för hela kommunens befolkning. Flera av de personer som deltagit i undersökningen har till exempel beskrivit sig som samhällsengagerade eller särskilt intresserade för vissa frågor, antingen brett eller med fokus på några särskilda frågor gällande kommunens utveckling. Det kan därför tänkas att deras upplevelse varierar något från andra invånare, som inte är lika intresserade av kommunens beslut och processer. På de ställen i rapporten där det står "kommuninvånarna" eller "invånarna" menas därmed de invånare som har medverkat i denna undersökning, inte alla invånare i Vaxholms stad.

De invånare som har deltagit i undersökningen har reflekterat kring frågorna utifrån sina perspektiv och erfarenheter. För att fånga en bredd av synpunkter har Ramboll säkerställt att de personer som medverkat i fokusgrupper både har tagit och gett andra plats att uttrycka sina åsikter och särskilda perspektiv.

2. Kommuninvånarens röster om förtroende, insyn och möjlighet till påverkan

I detta kapitel redogör vi för vad som har framkommit i våra samtal med invånare i Vaxholms stad. Vi beskriver först hur de invånare vi har pratat med ser på kommunens politiker. Därefter presenterar vi dessa invånarens syn på sina möjligheter till inflytande och insyn i kommunen.

Förtroendet för kommunens politiker varierar, men är i flera fall lågt

Kommuninvånarnas förtroende för kommunpolitiker varierar

Undersökningen visar att det varierar hurvida invånarna har förtroende för politiken i Vaxholms stad. Några invånare uppger att de har förtroende för kommunens politiker, medan andra beskriver att de har både lågt förtroende och en starkt negativ bild av politikerna. Ytterligare andra framhåller att de tidigare har haft lågt förtroende, men att det blivit bättre sedan maktskiftet efter valet 2022. Flera personer menar att deras – och troligtvis även andra invånares – förtroende har påverkats negativt av att Vaxholm under lång tid styrts av samma parti och haft en relativt beständig representation i kommunfullmäktige. Detta eftersom invånare upplever att politiker tidigare haft en avståndstagande hållning gentemot invånare. Det är en upplevelse som hängt kvar när kommunpolitiker inte har bytts ut. Flera invånare menar också att deras förtroende för kommunpolitiken är nära sammankopplat med deras upplevelse av insyn i kommunala beslut och processer (läs mer på sida 9).

Kommunens politiker upplevs som anonyma

Flera invånare beskriver kommunens politiker som anonyma. Invånarna vet inte vad politikerna vill eller vilka sakfrågor de driver. Detta gäller såväl invånare med högre som lägre förtroende för politiken. Flera personer upplever att det är svårt att veta om och hur politikerna driver de frågor som de sagt att de ska inför valet 2022, särskilt i och med att Vaxholm numera styrs av en bred koalition med politiker från flera partier. Några personer tror att den upplevda anonymiteten vad gäller kommunens politiker har en negativ påverkan på andra invånares bild av och förtroende för kommunpolitiken.

Några invånare beskriver att upplevelsen av att kommunens politiker är anonyma kan bero på att det är tidskrävande att sätta sig in i och hitta information om dem. Förutsättningarna att sätta sig in i politiken och ha koll på vilka politikerna är och vad de vill varierar beroende på livssituation och tillgänglig tid. En invånare lyfter också att en lokal tidning har publicerat beskrivande porträtt av politikerna under det senaste året, medan andra inte känner till porträtten. Den invånare som har tagit del av dem upplever att porträtten var ett bra initiativ för att synliggöra vilka politikerna är, men att de inte innehöll tillräcklig information om politikernas ståndpunkter eller kärnfrågor.

Invånarna upplever inte att politikerna lyssnar på eller svarar dem

Merparten av de invånare som deltagit i fokusgrupper och intervjuer beskriver att politikerna i Vaxholm inte lyssnar på invånarna. De menar att politikerna inte frågar om eller är lyhörda inför vad invånarna tycker är viktigt, både inom ramen för organiserade inflytandeprocesser och mer generellt. En person upplever att politikerna har en tendens att ”köra på”, utan att stanna upp och be om synpunkter från de som bor och verkar i kommunen. För flera invånare är den rådgivande folkomröstning som skett kring bebyggelse på Norrberget ett exempel på politikernas bristande intresse för att lyssna. Invånarna framhåller att omröstningen kom efter ett initiativ från andra invånare, inte från kommunen, samt att politikerna inte tog hänsyn till omröstningens resultat. Flera personer menar att processen kring omröstningen i hög utsträckning påverkar deras och andras förtroende för politiken än idag.

Några invånare har hört av sig till kommunens politiker i olika ärenden. Samtliga uttrycker dock att de har haft en negativ upplevelse av kontakten, där det har varit svårt att nå politikerna och återkopplingen inte har varit tillfredsställande, har dröjt eller har varit oprofessionell. Någon menar att det förekommer att kommunens tjänstepersoner svarar på frågor som invånarna ställer till politikerna, vilket kan ge en bild av att politikerna inte vill eller kan svara på frågor utan låter tjänstepersonerna tala i deras ställe. Denna bild stämmer inte helt överens med svaren i SCB:s medborgarundersökning (2022), där omkring 37 procent av respondenterna uppger ett negativt svar på frågan ”Hur tycker du att det fungerar att få svar på dina frågor om kommunen och dess verksamheter?”. Samtidigt uppger 63 procent av respondenterna ett positivt svar.

”Det är svårt att få kontakt och nå politiker och få svar.”

Politiker upplevs fatta kortsiktiga beslut

Flera invånare upplever att politikerna i Vaxholm fattar kortsiktiga beslut, som inte tar hänsyn till helheten. Enligt invånarna leder det i flera fall till att besluten blir felaktiga och behöver kompenseras av andra, kostsamma åtgärder. Som exempel på frågor där de upplever att detta har hänt lyfter invånarna fram beslut kring nedläggning av förskolor i kommunen, samt vissa frågor inom stadsplanering så som beslut kring nybyggnationer. Detta är också områden som flera av invånarna tycker är särskilt viktiga och gärna vill få vara med och påverka. Några personer beskriver också en oro för att politikerna inte lyssnar på de som arbetar inom centrala kommunala verksamheter, som förskola och skola. Det kan, menar invånarna, leda till att politikerna fattar beslut som inte grundas i en verklig bild av hur verksamheter och service fungerar i Vaxholm. Dessutom riskerar det, enligt några personer, att leda till att viktig personal lämnar Vaxholm till förmån för arbete i andra kommuner.

Några invånare menar att det finns ett fokus bland politikerna i Vaxholm på att öka antalet invånare i kommunen. Flera personer framhäver att det behöver finnas en balans i att å ena sidan utveckla kommunen och locka nya invånare, å andra sidan bevara det som redan gör Vaxholm bra och attraktivt. Ett fåtal invånare upplever att kommunen har en god balans mellan att bevara det unika med Vaxholm och att verka för en växande kommun. Andra upplever att det i dagsläget saknas en sådan balans, där insatser för att de som redan bor och verkar i Vaxholm ska ha en meningsfull tillvaro prioriteras ned till förmån för att locka nya invånare. Några upplever bland annat att det saknas tillräckliga satsningar på kulturliv och sociala mötesplatser. Flera invånare uttrycker också en rädsla för att en alltför snabbt växande kommun ska innebära att det som är unikt med Vaxholm, som stadsbilden och naturmiljön, ska påverkas negativt.

”Det påverkar vad olika politiker skriver på sociala medier, vad de säger och när de säger något.”

”Just nu uppfattar jag politikerna som ganska anonyma. Jag vet inte riktigt vilka de är eller vad de vill.”

Förtroendet påverkas av ton och kommunikation, där utvecklingen går åt rätt håll

Tonalitet och kultur påverkar invånarnas bild av kommunpolitiken

Invånarnas bild av och förtroende för kommunens politiker påverkas också av vad invånarna uppfattar som en negativ ton och uppförande inom politiken i Vaxholm. Några invånare upplever att det historiskt har framstått som att politikerna har en överlägsen hållning och ton gentemot invånarna, samt inte har varit lyhörda för invånarnas perspektiv och synpunkter. Några invånare upplever att denna ton och hållning finns kvar, medan andra menar att den under det senaste året har förändrats till det bättre.

Flera invånare uppger att de själva eller andra i deras närhet upplever att politikerna beter sig oprofessionellt i vissa sammanhang, vilket de tror påverkar bilden av politiken i Vaxholm i stort. Det kan till exempel handla om att vissa politiker har en aggressiv framtoning på sociala medier eller att invånarna har hört att politikerna inte beter sig professionellt i exempelvis nämndmöten. En intervjuperson beskriver att det känns olustigt när politiker, som ska representera invånarnas röster, inte beter sig på ett lämpligt sätt.

Några invånare lyfter att negativa tongångar och kritik – från både politiker och invånare – tenderar att ta större plats och spridas i kommunen i högre utsträckning än mer positiva budskap, vilket kan påverka tonen kring politiken i kommunen i stort.

”Vi har en ny KSO som har börjat med veckobrev och det är väldigt bra.”

”Jag har fått en mer positiv bild dels på grund av kommunikationsarbete som de arbetar med, dels att jag är ganska mycket inne på hemsidan och söker upp saker och det har funkade bra.”

Det har skett en positiv utveckling sedan senaste kommunvalet

Merparten av invånarna i undersökningen lyfter att deras bild av politiken har förbättrats sedan det senaste valet. Flera invånare ser positivt på att nya personer har valts in i kommunfullmäktige sedan valet, för att få in nytt driv och energi i politiken, och beskriver att det varit bra med rotation i sammansättningen i kommunfullmäktige.

Enligt flera invånare är det dock ännu för tidigt att säga om deras positiva känsla kring ökat förtroende hos invånarna i Vaxholm stämmer. Det behövs mer tid för att se om de positiva steg som har tagits blir varaktiga och leder till förändring i både förtroendet för och kulturen inom Vaxholms kommunpolitik.

Kommunikationsinsatser har en positiv inverkan på förtroendet

Den positiva utvecklingen kring invånarnas syn på politiken är också delvis en följd av kommunikations- och informationsinsatser från både politiken och förvaltningen. Invånarna beskriver att det finns flera forum och kanaler för information och nyheter om beslut och processer som drivs i kommunen. Invånare beskriver exempelvis att de tar del av kommunens tidning, Viktigt i Vaxholm, samt använder kommunens hemsida för att hitta information om pågående projekt och beslutprocesser. Flera tycker också att det veckobrev som kommunstyrelsens ordförande publicerar på sociala medier är ett bra initiativ, som ökar transparensen och synliggör vad som pågår i den lokala politiken.

Samtidigt upplever några invånarna att den bild som kommuniceras av kommunen, både kring nuläge och utveckling framåt, ofta är för ensidig och inte stämmer överens med deras egna upplevelser. Invånarna önskar en mer nyanserad kommunikation, som inte bara framhäver det som fungerar bra. Dessutom visar undersökningen att vissa invånare inte känner till kommunens alla kanaler för kommunikation. En invånare har till exempel inte hört talas om Viktigt i Vaxholm, men menar att det låter som en intressant tidning.

Det finns önskemål om mer insyn i processer och beslut

Invånare beskriver en upplevelse av bristande insyn

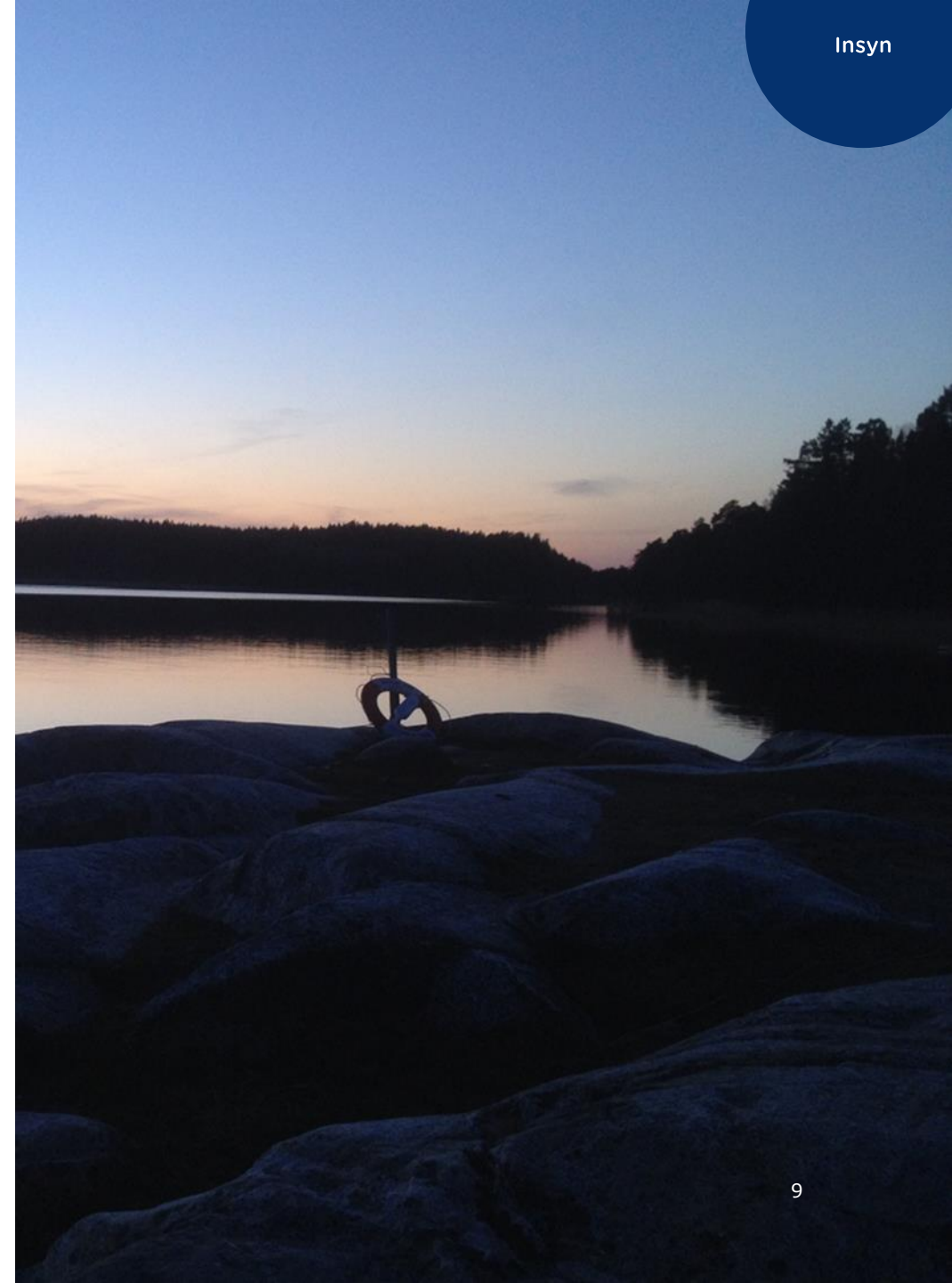
Några invånare upplever att det saknas insyn och transparens i hur politiska beslut fattas i Vaxholm. Invånarnas syn ligger i linje med resultaten i SCB:s medborgarundersökning (2022), som också visar låga siffror vad gäller upplevelsen av insyn. Vissa invånare i undersökningen har svårt att ge konkreta exempel på beslutsprocesser där de har saknat insyn, men beskriver att de ibland nås av information om fattade beslut utan att få veta varför besluten har fattats och på vilka grunder. Ett exempel som några personer i undersökningen lyfter, där de har upplevt bristande insyn, är beslutet om bebyggelse i området Norrberget. Invånarna beskriver att de hade önskat mer information och motivering till varför detta beslut fattades, särskilt eftersom det skedde en rådgivande folkomröstning där majoriteten av de invånare som röstade motsatte sig bebyggelse.

Det är positivt – men inte alltid tydligt – när kommunen informerar vid större förändringar

I undersökningen framkommer flera exempel på att kommunen har informerat vid större förändringar, exempelvis kring stadsplaneringsfrågor. Det har till exempel handlat om informationsmöten samt information på kommunens hemsida och i lokala tidningar. Flera invånare är positiva till att kommunen bjuder in till möten, där invånarna kan få information och ställa frågor.

Enligt några invånare är det däremot inte alltid tydligt, när kommunen bjuder in till möten, om det endast rör information eller om invånarna också har möjlighet till inflytande över ett beslut. Detta hänger samman med invånarnas upplevelse av möjligheten till påverkan i inflytandeprocesser i stort, där undersökningen visar att det finns otydligheter (se mer på sida 10).

I SCB:s medborgarundersökning (2022) framträder en blandad bild hos kommunens invånare. 68 procent av respondenterna uppger ett negativt svar vad gäller hur kommunen informerar vid större förändringar i kommunen, som stadsplaneringsfrågor eller byggnationer. 32 procent av respondenterna uppger positiva svar på samma fråga.

Flera invånare upplever att det saknas möjligheter till verklig påverkan

Tidigare processer har skapat en upplevelse av begränsad möjlighet till påverkan

Flertalet invånare i undersökningen upplever att de har liten eller ingen möjlighet att påverka politiken eller kommunens utveckling. Invånarna lyfter att det finns vissa inflytandeprocesser i kommunen, men att dessa inte möjliggör faktiskt inflytande. Denna uppfattning är sammankopplad med invånarnas erfarenheter av tidigare inflytandeprocesser, särskilt den rådgivande folkomröstningen om bebyggelse på Norrberget som är ett återkommande exempel i undersökningen. Oavsett vad invånarna tyckte i själva sakfrågan menar de att denna process var mycket bristfällig. De lyfter att det fanns stora brister i både informationen om omröstningens roll – inklusive hur resultatet skulle påverka beslutet – och motiveringen till det beslut som sedan fattades. Flera beskriver att denna omröstning har haft en stor inverkan på såväl deras som andra invånares syn på sina möjligheter att påverka.

Den bild som framträder i undersökningen liknar resultaten i SCB:s medborgarundersökning (2022). Där uppger 80 procent av respondenterna negativa svar på frågan ”Hur tycker du om möjligheterna som kommunens invånare har att påverka innehållet i politiska beslut?”. 74 procent ger negativa svar vad gäller invånares möjligheter att delta aktivt i arbetet med utveckling av kommunen, genom till exempel samråd eller medborgardialoger.

Invånarna upplever att deras inflytande avgränsas till små beslut, sent i processen

I undersökningen framkommer några exempel på när invånarna har getts möjlighet att påverka beslut om kommunens utveckling. Enligt invånarna handlar det dock om mindre sakfrågor eller beslut om detaljer, som inte nödvändigtvis är vad invånarna främst önskar tycka till om. En invånare ger som exempel att de har kunnat ge inspel på val av sittplatser vid kajen i Vaxholm, men inte kring projektet i stort. Några invånare upplever också att kommunen ofta ger möjlighet att lämna synpunkter alltför sent i processer, när beslut och planer egentligen redan är satta.

Det är otydligt vad invånarna kan påverka och vad som händer med synpunkter

Flera invånare upplever att det ofta är otydligt vilken grad av påverkan som är möjlig när kommunen anordnar inflytandeprocesser eller möjliggör inspel från medborgarna. Det finns flera situationer där invånarna har varit osäkra på om de har haft möjlighet att påverka eller inte. Kommunen har bjudit in till flera tillfällen, bland annat kring stadsplaneringsfrågor som de projekt som bedrivs kring kajen i Vaxholm och på Resarö, där invånarna inte vet om syftet har varit inflytande eller bara information. Detta leder till att invånarna dels har olika förväntningar på hur deras inspel och synpunkter kommer att tas om hand, dels kan uppfatta att kommunen inte är intresserad av att skapa processer som ska resultera i verkliga resultat och förändring. För vissa invånare skapar detta en känsla av att processerna främst har initierats för att kommunen och politikerna ska kunna visa att de har gett möjlighet att påverka.

Flera invånare lyfter att det är viktigt att få återkoppling och information om vad inflytandeprocesser och inspel från invånarna leder till, men att detta generellt saknas. Enligt invånarna behövs det tydligare information om hur inspelen från invånarna har beaktats, med tillhörande beskrivningar av varför inspelen har eller inte har resulterat i något konkret beslut eller åtgärd.

”Människor har starkt engagemang, men det är inte säkert att de blir lyssnade på.”

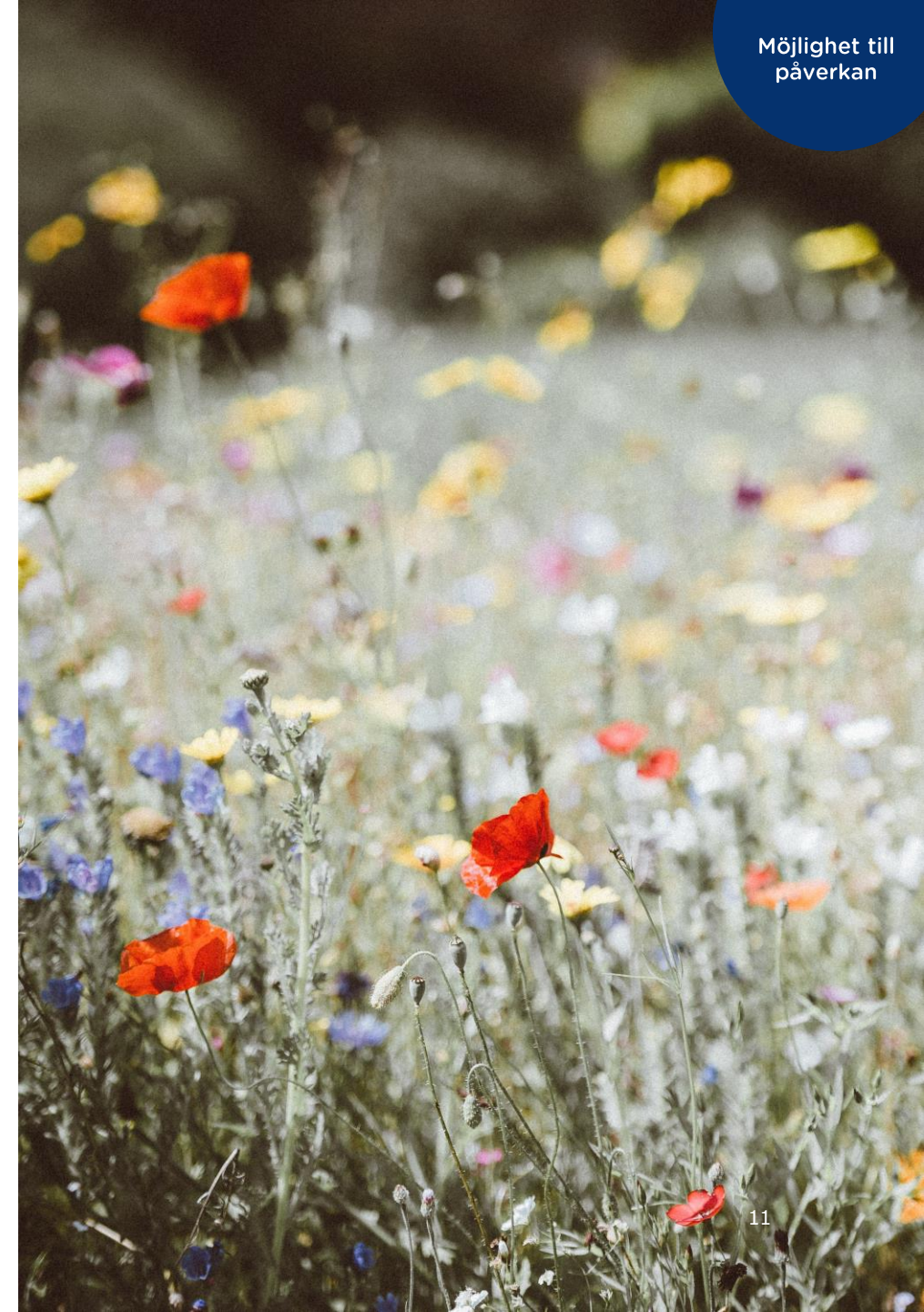
”Möjlighet till inflytande ges sent i processen och i små frågor.”

Invånarna uppskattar initiativ där de kan dela sina synpunkter

Samtidigt som invånarna ser att inflytandearbetet behöver utvecklas finns det exempel på genomförda processer som invånarna upplever har fungerat bra. Det gäller till exempel det pågående arbetet med centrumutvecklingen, där intresserade invånare samt näringslivet och föreningslivet har möjlighet att delta och tillföra sina perspektiv och synpunkter på utvecklingen av centrala Vaxholm. Eftersom arbetet fortfarande pågår menar invånarna att det är för tidigt att säga vad deras involvering kommer att ge för resultat. De ser dock positivt på möjligheten att få lämna inspel och bidra tillsammans med politiken och över tid. Ett annat exempel på en välfungerande inflytandeprocess som framkommer i undersökningen är kommunens arbete med att utveckla lekplatsen på Hamngatan. Enligt invånarna bjöd kommunen då in barn att komma med förslag till hur lekplatsen skulle utvecklas, vilket invånarna upplever som en mycket bra process.

Undersökningen visar att invånarna generellt uppskattar och ser mycket positivt på att kommunen bjuder in till dialog och arbetar långsiktigt med inflytande och insyn. Merparten av invånarna lyfter att det är positivt för både förtroendet, upplevelsen av insyn och möjligheten till påverkan att kommunen bjuder in och lyssnar på invånarna. Några personer framhåller dessutom att denna undersökning – där kommunen tar sig tid att fördjupa bilden av invånarnas åsikter, ur ett brett perspektiv – är en positiv signal, som de hoppas leder till en fortsatt positiv utveckling och intresse för att skapa inflytande för invånare i Vaxholm.

”Allt som görs för att nå medborgare är bra.”

Framåt vill invånarna lära känna kommunens politiker bättre och bli lyssnade på

Det finns önskemål om att träffa politiker vid informella träffar

Invånarna i undersökningen har flera förslag på hur arbetet med förtroende, insyn och inflytande i Vaxholm kan utvecklas framåt. För att stärka förtroendet och känslan av insyn uppger flera personer bland annat att de gärna vill lära känna kommunens politiker bättre. Invånarna ser att det vore önskvärt att ordna någon slags informella träffar, där invånare och politiker kan mötas och lära känna varandra under avslappnade och trevliga former. Det kan till exempel handla om ett mingel i kommunhuset, vid kajen eller på någon annan mötesplats i kommunen.

En sådan träff, menar intervjupersonerna, kan fungera som ett steg mot att skapa relationer mellan Vaxholms invånare och politiker, samt öka politikernas synlighet. Invånarna ser att detta vore önskvärt för att invånarna dels ska känna att politikerna är tillgängliga och intresserade av kommunens invånare, dels få en ökad förståelse för politikernas uppdrag och ansvar, inklusive vilka frågor de driver och vilka förutsättningar de har för sitt arbete.

”Det är önskvärt med öppna, informella forum eller fysiska platser för att möta politiker.”

”Möjligheten till påverkan måste vara tydlig när man bjuder in.”

”Efterfråga hur invånarna vill ha det - både i det lilla och det stora.”

Invånarna önskar större möjlighet till inflytande och kontakt

Framåt önskar flera invånare också att politikerna i Vaxholm i högre grad än idag frågar om och lyssnar på vad kommunens invånare tycker är viktigt. Det gäller både större och mindre frågor, som påverkar invånarna och deras liv. Vissa invånare framhåller att kommunen visserligen genomför inflytandeprocesser, men att möjligheten att lämna synpunkter behöver nå ut till fler grupper inom kommunen. Det kan till exempel handla om yngre delar av befolkningen, som enligt intervjupersoner, som ofta har mindre kunskap om vilka processer som pågår i kommunen och hur de kan tycka till. Flera invånare tycker också att processerna i sig behöver stärkas, genom bättre återkoppling och större möjlighet till verkligt inflytande än hittills.

Några invånare i undersökningen lyfter också att kommunens politiker behöver vara mer tillgängliga och i högre grad än idag svara på invånares frågor och synpunkter. Samtidigt betonar merparten av invånarna att de har förståelse för att de flesta kommunpolitiker genomför sitt uppdrag på ideell basis och kan ha bristande förutsättningar för uppdraget. Därför, för att det ska bli tydligare vad invånarna kan vänta sig av kommunens politiker, föreslår någon att kommunen upprättar en roll- eller uppdragsbeskrivning, som politikerna får skriva under och som kommuniceras ut till invånarna. På så sätt menar invånaren att det kan bli tydligare för både invånare och politiker vilket ansvar politikerna har och vad invånarna kan förvänta sig, till exempel gällande återkoppling eller tillgänglighet.

Framåt önskar invånarna också mer information om fattade beslut

Invånarna vill ha mer information om vad som motiverar beslut och hur deras synpunkter tagits tillvara

Utöver att lära känna kommunens politiker och få möjlighet att påverka kommunens utveckling önskar invånarna mer information om de beslut som fattas i kommunen. Flera invånare menar att det vore önskvärt att få mer information om vad som har motiverat och ligger bakom ett beslut, inte bara hur processen kring beslutet har sett ut. På så sätt upplever invånarna att de skulle få en bättre bild av vilka avvägningar som har gjorts. Invånarna önskar också mer information om hur deras eventuella synpunkter har beaktats i beslutsprocessen, oavsett om deras förslag eller inspel har förverkligats eller inte. Några personer menar att detta skulle kunna leda till större acceptans och mindre missnöje med kommunens beslut, även när invånarna inte håller med om själva beslutet.

Det är önskvärt att fortsätta, och i viss mån utveckla, den välfungerande kommunikation som finns

Undersökningen visar att Vaxholm redan har en på flera sätt välfungerande kommunikation till invånarna. Flera invånare tar del av och uppskattar den information som kommunen delar via kanaler som hemsidan, Viktigt i Vaxholm och veckobrevet. För att utveckla kommunikationen ytterligare menar några invånare att kommunen kan skapa plats för fler perspektiv och en mindre tillrättalagd bild än vad de upplever är fallet idag. En invånare föreslår att kommunen till exempel kan låta invånare skriva insändare eller debattinslag i tidningen, som politiker sedan får svara på.

Några invånare menar att det tar tid att sätta sig in i kommunikation och information om politiken och pågående projekt eller processer. De menar att det är viktigt att det finns olika former av kommunikation som passar grupper med olika förutsättningar och tid. En person ser till exempel att det är bra att informera om nyheter både på webben och genom fysiska anslagstavlor, eftersom alla invånare kanske inte har möjlighet att ta del av digital information. För att utveckla kommunens hemsida framkommer ett förslag om att nyheter och uppdateringar kan göras på en specifik dag i veckan eller månaden. Detta för att underlätta för intresserade invånare att ta del av information när den publiceras, så att de inte behöver besöka hemsidan för att leta efter ny information innan den finns. I stället kan invånarna besöka hemsidan när de vet att den innehåller senaste nytt.

”Jag tycker att när man ska kommunicera så behöver man också motivera.”

3. Slutsatser och rekommendationer

I detta kapitel presenterar vi Rambolls samlade slutsatser av undersökningen. Vi lämnar också ett antal rekommendationer till Vaxholms stad för det fortsatta arbetet.

Rambolls slutsatser

Det varierar hur invånarna i Vaxholm ser på kommunens politiker och huruvida de känner förtroende för dessa

Denna undersökning visar att flera faktorer påverkar invånarnas förtroende för politikerna i Vaxholm. Det handlar bland annat om politikernas synlighet, ton och huruvida de visar intresse för och lyssnar på vad som är viktigt för kommunens invånare. I undersökningen framkommer tydliga signaler om att en del invånare i dagsläget har lågt förtroende för kommunpolitiken, som Ramboll ser är viktiga att adressera och beakta i arbetet framåt. Flera invånare önskar till exempel att politikerna blir mer synliga, främst kring vad de arbetar för och hur. Därtill efterfrågar invånare en större lyhördhet, och till viss del även nyfikenhet, kring vad invånarna tycker och deras perspektiv. Flera intervjupersoner har en uppfattning om att Vaxholms politiker ogärna möter eller har direkt kontakt med invånare, samt att de brister i sin återkoppling eller har ett undermåligt bemötande i de fall intervjupersonerna försökt att nå politikerna. Vissa upplever att tonen ibland politikerna varit hård eller oprofessionell historiskt, men att tonen förändrats till det bättre under det senaste året.

Vaxholms stad och kommunpolitiken behöver fortsätta sitt arbete med att skapa inflytande och insyn i politiska beslutsprocesser

Flera invånare upplever att det finns små eller inga möjligheter till inflytande i kommunens beslutsprocesser. Det finns en tydlig upplevelse av att inflytandeprocesser som kommunen har bjudit in till har varit bristfälliga och att kommunens politiker inte egentligen är intresserade av att lyssna på vad invånarna har att säga. Det har inte heller alltid varit tydligt vilken möjlighet till påverkan och inflytande som invånare har haft i olika processer, samt när tillfällena har syftat till att ge invånare information snarare än inflytande. Upplevelsen av insyn och möjlighet till inflytande är sammankopplade. I båda fallen upplever invånare att det idag saknas tillräcklig och tillgänglig information från kommunen om hur beslutsprocesser gått till, motiveringar till beslut, samt hur invånarnas eventuella inspel har beaktats. Det är dock svårt – både för invånare själva och i denna undersökning – att avgöra om känslan av bristande insyn beror på att insyn faktiskt saknas eller om det framför allt är svårt att hitta information om hur politiska beslutsprocesser gått till. Invånares upplevelser av att kommunens politiker fattar kortsiktiga beslut som inte ser till kommunens helhet kan också, åtminstone i viss mån, bero på att invånarna saknar insyn i hur besluten har fattats och varför. Det är därför positivt att tydliggöra såväl ramarna för inflytande i beslutsprocesser som orsakerna till fattade beslut.

Det finns ett pågående arbete att bygga vidare på och flera etablerade kanaler för att nå ut med information

Undersökningen visar att de insatser som kommunen har gjort gällande kommunikation och information är ett tydligt steg i rätt riktning. De flesta invånare i undersökningen känner till att det finns flera kanaler och forum som kommunen använder för att nå ut med information, där särskilt veckobrevet och Viktigt i Vaxholm ses som välfungerande. Samtidigt kan kommunikationen utvecklas ytterligare, bland annat för att informationen ska nå fler invånare än idag. Genom att också utveckla kommunikationen kring beslut som har fattats kan kommunen förhoppningsvis stärka upplevelsen av insyn bland invånare, samt ge invånarna bättre förutsättningar för att förstå hur beslutsprocesser har gått till. På så sätt kan kommunen öka tydligheten kring om och hur enskilda beslut passar in i en större helhetsbild, samt vilka effekter besluten väntas få på såväl kort som lång sikt.

Rekommendationer framåt

Skapa mötesplatser politiker och invånare kan lära känna varandra och bygga relationer

Undersökningen pekar på att invånare i Vaxholm önskar fler tillfällen där kommunpolitiker och invånare möts. Detta för att lära känna varandra, öka politikernas synlighet och stärka invånarnas förståelse för politikernas uppdrag och kärnfrågor. Ramboll rekommenderar därför kommunpolitiken i Vaxholm att anordna och bjuda in till någon form av träff med invånarna, med en trevlig och informell stämning. Detta kan fungera som ett steg i ett mer långsiktigt arbete för att bygga förtroende, genom att öppna upp för samtal och dialog. En informell träff bör utformas så att flera grupper kan nås av inbjudan och delta. Det kan till exempel handla om att anordna flera olika träffar, på olika platser i kommunen, för att kunna nå ut brett. Dessa träffar kan med fördel ske där invånarna redan befinner sig, till exempel olika mötesplatser i kommunen så som bibliotek, lekplatser eller i centrum. Ett förslag från invånare i denna undersökning är att ha någon typ av mingel i kommunhuset eller vid Vaxholms kaj. Det kan också vara värdefullt att ordna särskilda träffar för att möta och lära känna unga invånare. Med inspiration från andra kommuner kan det till exempel vara relevant att ordna pizzakvällar, där ungdomar får träffa politiker för att äta pizza, dela med sig av sina perspektiv och prata om kommunens utveckling tillsammans med politiker. Det finns också exempel på kommuner där politiker har besökt skolor och ätit lunch i matsalen, där de elever som vill kan sätta sig vid samma bord och prata med politikerna. Därutöver kan de etablerade kanaler som finns för kommunikation användas för att öka politikernas synlighet, exempelvis genom politikerporträtt. Ramboll vill även lyfta fram att kommunen inte får glömma bort målgruppen unga, som det kan behövas särskilda insatser för att nå ut och bygga relationer till.

Utgå från en tydlig struktur och modell för inflytande

Ramboll ser mycket positivt på att det finns en process för medborgardialog i Vaxholms stad. För att ett inflytandearbete ska skapa värde krävs tydliga strukturer och långsiktighet, vilket en framtagen process kan bidra till att skapa. Denna undersökning indikerar dock att stegen i den framtagna processen behöver bli tydligare och användas i högre grad än idag, särskilt vad gäller den faktiska möjligheten till inflytande och återkoppling till invånare. Ramboll rekommenderar därför att kommunen arbetar med att ytterligare tydliggöra – både internt i kommunen och för invånare – vilken grad av inflytande som är möjlig i olika sammanhang, samt vad invånarna kan och inte kan påverka. Det är även önskvärt att stärka kommunikationen kring hur invånarnas inspel har beaktats. Inflytandeprocesser behöver även ha ett tydligt syfte som förmedlas till invånarna och som styr hur varje inflytandeprocess utformas, inklusive vilka målgrupper som bjuds in för att tycka till. Det finns exempel på sådana processer som har fungerat bra i kommunen, bland annat vad gäller utformningen av en lekpark som barn fick delta i. Vaxholm kan med fördel föra en dialog med andra kommuner med liknande förutsättningar som har ett välfungerande och aktivt arbete med inflytande, för att lära av och dela med sig till andra.

Det viktigt att poängtera att invånarna i denna undersökning har olika uppfattningar av i vilken utsträckning invånare bör, och även vill, ha inflytande och i vilka frågor. De ser dock positivt på att kommunen bjuder in till såväl information som inflytande, men att det måste bli tydligare vad som är vad.

Informera och motivera om beslut och pågående processer

Med utgångspunkt i denna undersökning rekommenderar Ramboll att Vaxholm – i den mån det är möjligt – tydligare informerar om beslutsprocesser och motiverar beslut som fattats, inklusive på vilka grunder. Denna information behöver vara enkel att hitta och förstå för de som vill ta del av den, samt spridas genom olika kanaler för att nå så många som möjligt. Detta inkluderar även pågående processer där invånare kan vara med och ges inflytande. Det kan också vara viktigt att förmedla vilka åtgärder som kommunen vidtar för att stärka upplevelse av insyn och transparens, inklusive de åtgärder som kommunen redan har börjat i detta syfte. Rambolls uppfattning är att det för närvarande finns en god möjlighet att inleda ett långsiktigt arbete för att stärka förtroende och upplevelse av såväl påverkan som insyn, då fler flera invånare uppfattar det senaste valet och de kommunikationsinsatser som gjorts sedan dess som något av en nystart.

Bright
ideas
Sustainable
change.

RAMBOLL

Utbildning totalförsvaret och höjd beredskap

Förslag till beslut

Utbildning i totalförsvaret och höjd beredskap genomförs under hösten 2023 för kommunstyrelsens ledamöter och ersättare samt relevanta tjänstepersoner.

Ärendebeskrivning

Totalförsvaret består av två delar, militärt försvar och civilt försvar och innefattar all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Civilt försvar består av myndigheter, kommuner, regioner, företag, organisationer och privatpersoner som tillsammans stärker Sveriges motståndskraft vid krigsfara eller krig. Försvarsmakten är den statliga myndighet som upprätthåller och utvecklar militärt försvar.

För att landets försvarsförmåga ska stärkas kan beredskaperna höjas. Höjd beredskap är ett samlingsbegrepp för två lägen, skärpt beredskap och högsta beredskap. Höjd beredskap ger större handlingsfrihet att agera och fatta olika beslut för regeringen. Om det exempelvis utbryter krig, konflikter eller läget i vår omvärld allvarligt påverkar vårt land eller hotar vår säkerhet och självständighet kan regeringen besluta om höjd beredskap.

Under höjd beredskap kan särskilda lagar aktiveras och användas. Exempelvis kan staten ta över privat egendom som är viktig för totalförsvaret. Höjd beredskap innebär även att kommuner och statliga myndigheter ska anpassa sin organisation och verksamhet till särskilda krav som gäller under höjd beredskap. Det kan råda svåra förhållanden men kommunen är ändå skyldig att upprätthålla verksamhet som äldreomsorg och skola.

Utbildningen syftar till att förtroendevalda och tjänstepersoner som har ansvar för eller arbetar med samhällsviktig verksamhet får grundläggande kunskap för att kunna förstå samhällets och kommunens uppgifter vid höjd beredskap.

Under förmiddagen varvas föreläsning med beröring av frågeställningar utifrån scenariot att Sverige befinner sig i höjd beredskap. Under eftermiddagen kommer förtroendevalda och tjänstepersoner delas upp och genomföra en scenariobaserad skrivbordsövning där deltagarna får chansen att öva sig i totalförsvarets utmaningar både individuellt och i grupp.

Två webbutbildningar som behandlar organisationen NATO och temaområdet civil beredskap som är ett samlingsbegrepp för både krisberedskap och totalförsvaret kommer att ge deltagarna en grundläggande förståelse inför dagen. Webbutbildningen genomförs individuellt innan utbildningsdagen.

Dagen kommer också innefatta en beskrivning av det förändrade omvärldsläget, hotbilden utifrån olika perspektiv och vad det innebär att Sverige är i krig och hur kommunen påverkas samt vad säkerhetsskyddskänsliga uppgifter innebär.

Webbutbildningarna tillhandahålls av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, dagen kommer att ledas av kommunens säkerhetschef och ett teknikkonsultföretag från försvars- och industrisektorn. Genomförandet är planerat till 28 november 2023.

Barnrättsperspektivet

Föreslagna beslut bedöms inte få några konsekvenser/effekter ur ett barnrättsperspektiv.

Jämställdhetsperspektivet

Föreslagna beslut bedöms inte få några konsekvenser/effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

Måluppfyllelse

Kommunen har uppgifter i överenskommelser¹ som tecknats mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Sveriges kommuner och regioner där utbildning och övning ingår.

Finansiering

Utbildningsdagen kommer att kosta kommunen 85 000 kr exklusive ersättning till deltagande förtroendevalda och arbetstid för tjänstepersoner. Ersättning till förtroendevalda utgår i enlighet med arvodesreglementet, vilket uppskattas till ca 62 000 kr vid komplett närvaro av ledamöter och ersättare. Beslutet med extern finansiering rymms inom befintlig budget och med MSB 2:4-medel för krisberedskap och civilt försvar. Ersättning till förtroendevalda hanteras inom kommunstyrelsens budgetram.

Handlingar i ärendet

Tjänsteutlåtande, 2023-08-08

Kopia på beslutet till:

För kännedom: alexander.delis@vaxholm.se

¹ Förlängd och justerad överenskommelse för kommunernas krisberedskap 2023 samt Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2018-2020 med revideringar till och med 2023

Kommunledningskontoret
Kristoffer Staaf
Administrativ chef

Upphandling av telefoni i samarbete mellan Vaxholms stad, Värmdö kommun och Österåkers kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

Administrativ chef får i uppdrag att för Vaxholms stads räkning godkänna upphandlingsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal med vinnande leverantör.

Ärendebeskrivning

Vaxholms stads nuvarande avtal för telefoni löper ut i juni 2024 varför arbete med ny upphandling påbörjats under våren 2023. Nuvarande avtal är upphandlat tillsammans med Värmdö kommun och Österåkers kommun. Detta har medfört, förutom vissa driftsfördelar, även ekonomiska och administrativa fördelar då de tre kommunerna tillsammans blir en "större" kund. Med anledning av detta föreslås samma upplägg i kommande upphandling av telefoni. Värmdö kommun är sammanhållande för upphandlingsprocessen, dvs annonserar, tar emot frågor under anbudstiden, lämnar svar, öppnar anbud m.m. Samtliga beslut fattas dock separat av respektive kommun inklusive avtalstecknande med vinnande leverantör.

Likt nuvarande avtal föreslås avtalstiden vara två (2) år med två (2) förlängningsoptioner på vardera två (2) år.

Med anledning av ovanstående föreslås administrativ chef få i uppdrag att för Vaxholms stads räkning godkänna upphandlingsunderlag, fatta tilldelningsbeslut samt teckna avtal med vinnande leverantör.

Barnrättsperspektivet/Prövning av barnets bästa

Förslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser för barn.

Jämställdhetsperspektivet

Förslaget beslut bedöms inte få några konsekvenser/effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

Finansiering

Totalt beräknar förvaltningen att kostnaderna för telefonin under avtalsperioden kommer att uppgå till ca. 2 miljoner kronor. Kostnaderna täcks av nuvarande driftbudget.

Handlingar i ärendet

Tjänsteutlåtande, Kristoffer Staaf, 2023-08-09

Kopia på beslutet till:

För åtgärd: Kristoffer Staaf, klk
Kamrul Islam, klk